
ГРОШІ, ФІНАНСИ І КРЕДИТ

УДК 334.72:336(477)

DOI: <https://doi.org/10.32851/2708-0366/2020.1.26>

Нікітенко К.С.

кандидат економічних наук,
доцент кафедри економіки та фінансів,
Державний вищий навчальний заклад
«Херсонський державний аграрний університет»
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8423-5605>

Nikitenko Kateryna

State Higher Educational Institution
«Kherson State Agrarian University»

ПІДХОДИ ДО ФІНАНСУВАННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

APPROACHES TO FINANCING ENTREPRENEURIAL ACTIVITIES IN UKRAINE

Стаття присвячена визначенню підходів щодо фінансування підприємницької діяльності. Проаналізувавши суть поняття «фінансування», визначено, що фінансування – це залучення необхідних коштів для покриття потреби підприємства в основному і оборотному капіталі. Виявлено, що традиційними підходами до фінансування діяльності підприємств прийнято вважати агресивний, помірний (компромісний) та консервативний підходи. Виділяють також ідеальний, обмежувальний та абсурдний підходи. На сьогоднішній день частіше використовується помірний (компромісний) підхід. При виборі стратегії щодо фінансування діяльності підприємства повинно орієнтуватися на забезпечення достатньої кількості фінансових ресурсів, які є необхідними для реалізації планів даного підприємства.

Ключові слова: фінансування, форми фінансування, джерела фінансування, підходи до фінансування, стратегія фінансування.

Статья посвящена определению подходов по финансированию предпринимательской деятельности. Проанализировав суть понятия «финансирование», определено, что финансирование – это привлечение необходимых средств для покрытия потребности предприятия в основном и оборотном капитале. Выявлено, что традиционными подходами к финансированию деятельности предприятий принято считать агрессивный, умеренный (компромиссный) и консервативный подходы. Выделяют также идеальный, ограничительный и абсурдный подходы. На сегодняшний день чаще используется умеренный (компромиссный) подход. При выборе стратегии финансирования деятельности предприятия должно ориентироваться на обеспечение достаточного количества финансовых ресурсов, необходимых для реализации планов данного предприятия.

Ключевые слова: финансирование, формы финансирования, источники финансирования, подходы к финансированию, стратегия финансирования.

The article is devoted to the definition of approaches to financing business activities. After analyzing the essence of the concept of «financing», it is determined that financing is the attraction of the necessary funds to cover the needs of the enterprise in the main and working capital. It is revealed that the traditional approaches to financing the activities of enterprises are considered to be aggressive, moderate (compromise) and conservative approaches. There are also ideal, restrictive and absurd approaches. To date, a moderate (compromise) approach is more often used. When choosing a financing strategy for an enterprise, it should be guided by the provision of sufficient financial resources that are necessary to implement the plans of the enterprise. In the conditions of strengthening of influence of financial and political crisis of the national economy the most important factors in

---

the successful development of domestic enterprises in the long term is the presence of fundamental development objectives and build an effective system of financial management designed to achieve this goal. The experience of developed countries, the development of managerial technologies, the introduction of cost-based approach to business management in Ukrainian enterprises has convincingly proved that the priority objective of development of an enterprise is maximization of its value. Financial management in market conditions aimed at increasing the market value and investment attractiveness of the enterprise. Effective financial management requires continuity, consistency and comprehensiveness of the use of methods and levers, by which the financial mechanism of the enterprise can best adapt to changes in the approval conditions of a market economy. For the formation mechanism of quality and efficient financial management of enterprises should follow the principle of systemacy and complexity that becomes particularly important in connection with economic and political instability in the world, globalization of business, increasing business risks and tighter competition. The level of financial capacity and conditions of the financial markets expand or restrict the possibility of forming companies of sufficient financial resources. All this necessitates the development of an effective policy of financial resources management as one of the most important elements in the overall strategy of activities and development of enterprises.

Key words: *financing, forms of financing, sources of funding, approaches to financing, financing strategy.*

Постановка проблеми. Для успішного функціонування підприємства необхідною умовою є вірний вибір оптимального підходу щодо залучення фінансових ресурсів. Проблема фінансування підприємницької діяльності є однією з найважливіших проблем на сьогоднішній день, яка стоїть перед підприємствами будь-якої форми власності. Актуальність цієї проблеми набуває важливого значення в період кризового стану вітчизняної економіки. Наявність достатнього обсягу оборотного капіталу є необхідною умовою для успішного функціонування підприємства. На сьогоднішній день ситуація на ринку не є стабільною і часто змінюється, тому потреби підприємства в необхідності капіталу теж є нестабільними. Вирішити ці потреби за рахунок власних коштів майже неможливо і перед керівництвом підприємств постає низка завдань, першочерговими з яких є визначення оптимальної саме для цього підприємства схеми залучення додаткових фінансових ресурсів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемами фінансування підприємницької діяльності підприємства та використанням фінансових коштів підприємства займалися ряд учених. Вагомий внесок у розвиток теорії та практики зробили такі вчені, як: А. М. Александров, М. Д. Білик, І. О. Бланк, О. Д. Василик, С. О. Єрмак, А. Г. Загородній, В. М. Опарін, Л. В. Пельтек, С. М. Писаренко, А. М. Поддєрьогін, В. М. Федосов та інші.

Однак, незважаючи на системні наукові розробки, проблема фінансування діяльності підприємств й надалі залишається актуальною.

Постановка завдання. Метою даної статті є визначення основних підходів фінансування діяльності підприємств у сучасних умовах.

Виклад основного матеріалу дослідження. Підприємство в основному є самокупним механізмом. Підприємницька структура повинна забезпечувати рентабельну роботу. У зв'язку з цим особливого значення набуває стратегія фінансування підприємницької діяльності, яка включає в себе підходи щодо фінансування.

Невід'ємною частиною організації фінансової діяльності підприємства є мобілізація капіталу для фінансування його операційної, фінансової та інвестиційної діяльності. За І.А. Бланком під фінансуванням підприємства розуміють сукупність форм і методів, принципів та умов фінансового забезпечення простого і розширеного відтворення. За ринкових відносин важливе значення набуває вибір оптимальної стратегії фінансування підприємства. А саме фінансування розуміється як процес утворення грошових коштів або в більш широкому плані процес утворення капіталу фірми у всіх його формах. Поняття «фінансування» та «інвестування» досить тісно пов'язані, якщо фінан-

сування – це освіта грошових коштів, то інвестування – це їх використання. Обидва поняття взаємопов'язані, однак перше передує другому. Фірмі неможливо планувати будь-які інвестиції, не маючи джерел фінансування. Разом з тим освіта фінансових коштів фірми відбувається, як правило, з урахуванням плану їх використання [2, с. 64].

Термін «фінансування» характеризує всі заходи, спрямовані на покриття потреби підприємства в капіталі, які включають мобілізацію фінансових ресурсів (грошових коштів, їх еквівалентів та майнових активів), їх повернення, а також відносини між підприємством та капіталодавцями, які з цього випливають (платіжні відносини, контроль та забезпечення). Формування фінансових ресурсів на підприємствах – це процес утворення грошових фондів для фінансового забезпечення операційної, інвестиційної діяльності, виконання фінансових зобов'язань перед державою та іншими суб'єктами господарювання [9, с. 39]. На нашу думку, фінансування – це залучення необхідних фінансових ресурсів для найбільш повного покриття потреби підприємства як в основному, так і в оборотному капіталі.

Фінансування здійснюється з різних джерел: бюджетів різних рівнів (від державного до сільського), позабюджетних цільових фондів, власних коштів державних і муніципальних підприємств. Залежно від джерел фінансування можна виділити три його види: бюджетне фінансування, самофінансування і кредитування [8, с. 26].

Основні форми фінансування підприємства класифікують за наступними критеріями:

1. Залежно від цілей фінансування виділяють:
  - фінансування при заснуванні підприємства;
  - фінансування при розширенні діяльності;
  - рефінансування;
  - санаційне фінансування.
2. За джерелами надходження капіталу розрізняють:
  - зовнішнє фінансування;
  - внутрішнє фінансування.
3. За правовим статусом інвесторів:
  - власний капітал;
  - позиковий капітал.

Проаналізувавши погляди різних вчених на підходи щодо фінансування підприємницької діяльності підприємств, ми виявили, що на сьогодні не існує єдиного погляду щодо характеристики цих підходів. Більшість науковців виділяють три класичні підходи: агресивний, помірний та консервативний. С.О. Єрмак доповнює ці три підходи обмежувальним та абсурдним підходом, а Л. В. Пельтек, С. М. Писаренко – ідеальним. Всі підходи мають спільні риси: їх суть зводиться до визначення конкретних джерел формування фінансових ресурсів в межах кожного підходу та встановлення співвідношення між рівнем ризиків та рівнем ефективності використання коштів.

Відмінності у підходах полягають у визначенні джерел фінансування, які розглянемо у таблиці 1.

Вибрані підходи до формування фінансових ресурсів, відображаючи різні співвідношення рівня ефективності їх використання і ризики, зрештою визначають обсяг капіталу і його рівень відносно обсягу операційної діяльності [10, с. 48].

Консервативний підхід щодо фінансування підприємств припускає, що за рахунок власного й довгострокового позикового капіталу повинні фінансуватися постійна частина оборотних активів і приблизно половина змінної їх частини. Інша половина змінної частини оборотних активів повинна фінансуватися за рахунок короткострокового позикового капіталу. Така модель фінансування забезпечує високий рівень фінансової стійкості підприємства (за рахунок мінімального обсягу використання короткострокових позикових засобів), проте збільшує витрати власного капіталу на їх фінансування, що за інших рівних умов призводить до зниження рівня його рентабельності.

Таблиця 1

Аналіз змісту підходів до фінансування оборотних активів підприємства

		Сутність	Ступінь ризикованості	Практичне застосування
1	2	3	4	6
Підходи до фінансування оборотних активів	Ідеальний	1. Довгострокові зобов'язання є джерелами покриття необоротних активів. 2. Оборотні активи дорівнюють поточним зобов'язанням. 3. Чисті оборотні активи дорівнюють нулю.	Найбільш ризикована з позиції ліквідності	На практиці майже нема
	Агресивний	1. Довгострокові зобов'язання є джерелами покриття необоротних активів та постійної частини оборотних активів. 2. Чисті оборотні активи дорівнюють постійній частині оборотних активів.	Досить ризикована з позиції ліквідності та має високий ризик порушення безперервності виробництва	Рідко
	Консервативний	1. Довгострокові зобов'язання є джерелами покриття необоротних та оборотних активів. 2. Чисті оборотні активи дорівнюють оборотним активам.	Відсутній ризик втрати ліквідності та майже не має ризику порушення безперервності виробництва	Носить штучний характер
	Компромісний	1. Довгострокові зобов'язання є джерелами покриття необоротних активів, постійної частини оборотних активів та приблизно половини змінної частини оборотних активів. 2. Чисті оборотні активи дорівнюють сумі постійної частини оборотних активів та половині змінної частини оборотних активів.	Низький рівень втрати ліквідності та має низький ризик порушення безперервності виробництва	Часто
	Абсурдний	1. Передбачає відмову від усіх форм страхових резервів за окремими видами оборотних активів. 2. Оборотний капітал формується тільки за рахунок позикового капіталу. Власний оборотний капітал від'ємний.	Досить ризикована	Рідко
	Обмежувальний	1. Оборотний капітал формується за рахунок тільки власного оборотного капіталу. 2. Передбачає задоволення поточної потреби у всіх видах оборотних активів, а також створення резервів оборотних активів на непередбачений випадок відповідно до наявності власного оборотного капіталу.	Середній рівень ризику	Досить часто

Джерело: сформовано автором за даними [10; 11]

Помірний (компромісний) підхід до фінансування оборотних активів припускає, що за рахунок власного і довгострокового позикового капіталу повинна фінансуватися постійна частина оборотних активів, у той час як за рахунок короткострокового позикового капіталу – весь обсяг змінної їх частини. Така модель фінансування оборотних активів забезпечує прийнятний рівень фінансової стійкості підприємства та рен-

табельність використання власного капіталу, наближену до середньо ринкової норми прибутку на капітал.

Агресивний підхід щодо фінансування оборотних активів передбачає фінансування за рахунок власного й довгострокового позикового капіталу лише невеликої частки постійної їх частини (не більш ніж 50%), у той час як за рахунок короткострокового позикового капіталу – переважна частина постійної і вся змінна частина оборотних активів. Така модель створює проблеми в забезпеченні поточної платоспроможності та фінансової стійкості підприємства. Водночас вона дозволяє здійснювати операційну діяльність із мінімальною потребою у власному капіталі, а отже, забезпечувати за інших рівних умов найбільш високий рівень його рентабельності.

Ідеальний підхід до фінансування оборотних активів заснований на суті категорій «оборотні активи» і «поточні пасиви» і їхній взаємній відповідності. Модель означає, що оборотні активи по сумі збігаються з поточними пасивами, тобто робочий капітал підприємства дорівнює нулеві. З позиції ліквідності такий підхід є найбільш ризикованим, оскільки при несприятливих умовах (наприклад, необхідно розрахуватися з більшістю кредиторів одночасно) підприємство може зіштовхнутись з необхідністю залучення додаткових кредитних ресурсів або продажу частини необоротних активів для покриття кредиторської заборгованості. Сутність даного підходу полягає в тому, що довгострокові пасиви використовуються винятково як джерело покриття необоротних активів [11, с. 87].

Висновки. Фінансове забезпечення – це один з важливих елементів фінансового механізму підприємницької діяльності. Головною метою підтримки підприємництва повинно стати створення сприятливих умов для підвищення ефективної діяльності суб'єктів підприємництва, як невід'ємної частини структури економіки, та участі суб'єктів підприємництва у вирішенні завдань соціально-економічного розвитку. Аналіз діяльності суб'єктів підприємництва показав, що формування у достатньому обсязі фінансових ресурсів, капіталу та їх раціональний розподіл і використання є необхідною умовою прибуткової діяльності будь якої господарюючої одиниці. Нестача фінансових ресурсів негативно впливає як на виробничу, так і фінансову діяльність підприємств, зумовлюючи зменшення можливостей фінансування подальшого їх розвитку, скорочення надходжень до бюджету, виникнення та зростання заборгованостей перед суб'єктами господарювання, погіршення кінцевих результатів діяльності.

Отже, вибір оптимального підходу щодо фінансування діяльності будь-якого підприємства є актуальним питанням на сьогоднішній день. Керівництво підприємства при виборі стратегії щодо фінансування діяльності підприємства повинно орієнтуватися на забезпечення достатньої кількості фінансових ресурсів, які є необхідними для реалізації планів даного підприємства. Стратегія має враховувати фінансові цілі підприємства, його потреби у фінансах, дивідендну політику, ризик ділових операцій і позицію конкуруючих підприємств. Вибір стратегії і підходів до фінансування безпосередньо впливає на фінансування розвитку, на запобігання несприятливому впливу на фінансовий стан зовнішніх умов, що часто змінюються. Аналіз стану ринку і ефективності управління підприємством на основі ринкової капіталізації дозволяє здійснити попередню оцінку потенціалу зростання вартості підприємства для розробки стратегії і підходів щодо фінансування його розвитку. Виявлення протиріч інтересів різних учасників фінансових відносин сприяє формуванню підходів до залучення оптимальних джерел капіталу, що підвищують фінансовий потенціал підприємства. Фінансова гнучкість досягається шляхом формування структури капіталу, яка дозволяє скорочувати або збільшувати частку різних фінансових інструментів залежно від тенденцій на ринку капіталу.

Список використаних джерел:

1. Бенжанір І. А. Джерела формування оборотних засобів підприємств спирто-продуктового підкомплексу АПК: теоретичний аспект. *Економічний простір*. 2008. № 12(2). С. 5-12.
2. Бланк І.А. Фінансовий менеджмент. К. : Ніка – Центр, 2008.
3. Гринкевич С. С., Худа У. О. Управління структурою капіталу підприємства в контексті управління фінансовими ризиками. *Економічний простір*. 2012. № 59. С. 149-155.
4. Дейнека О. В., Юрченко К. М. Оптимізація структури джерел формування оборотного капіталу підприємства. *Інноваційна економіка*. 2012. № 3. С. 257-260.
5. Єрмак С. О. Теоретико-методичний інструментарій формування комбінованих політик управління оборотним капіталом. *Економіка промисловості*. № 54(2-3). 2011. С. 242-250.
6. Кустрич Л. О. Підвищення рівня управління оборотним капіталом. Вісник Хмельницького національного університету. *Економічні науки*. 2016. № 3. С. 103-106.
7. Пельтек Л. В., Писаренко С. М. Методологічні аспекти формування системи управління оборотними активами підприємства. *Вісник Запорізького національного університету*. 2018. № 1(5). С. 43-49.
8. Танклевська Н. С. Перспективи розвитку фінансування діяльності аграрних підприємств. *Агросвіт*. 2015. № 20. С. 72-77.
9. Поддєрьогіна А. М. Підручник Фінанси підприємств. 3-е вид. К. : КНЕУ. 2002. С. 465.
10. Царенко О. В. Формування політики управління оборотними активами. *Науковий вісник Академії муніципального управління: Серія «ЕКОНОМІКА»*. Випуск 1. 2013. С. 41-51.
11. Чубка О. Характеристика підходів до формування оборотного капіталу промислових підприємств. *Економічний аналіз*. 2013. Т. 12(4). С. 142-148.

References:

1. Benzhanir I. A. (2008). Dzhherela formuvannya oborotnykh zasobiv pidpryyemstv spyрто-продуктового підкомплексу АПК: teoretychnyy aspekt [Sources of Formation of Working Capital of Enterprises of the Alcohol-Food Subcomplex of AIC: Theoretical Aspect]. *Ekonomichnyy prostir*. № 12(2). S. 5-12.
2. Blank I.A. (2008). Finansovyy menedzhment [Financial management]. K.: Nika – Tsentr.
3. Hrynkevych S. S., Khuda U. O. (2012). Upravlinnya strukturoyu kapitalu pidpryyemstva v konteksti upravlinnya finansovymy ryzykamy [Managing the capital structure of an enterprise in the context of financial risk management]. *Ekonomichnyy prostir*. № 59. S. 149-155.
4. Deyneka O. V., Yurchenko K. M. (2012). Optymizatsiya struktury dzherel formuvannya oborotnoho kapitalu pidpryyemstva [Optimization of structure of sources of formation of working capital of the enterprise]. *Innovatsiyna ekonomika*. № 3. S. 257-260.
5. Yermak S. O. (2011). Teoretyko-metodychnyy instrumentariy formuvannya kombinovanykh polityk upravlinnya oborotnym kapitalom [Theoretical and methodological tools for the formation of combined working capital management policies]. *Ekonomika promyslovosti*. № 54. 2011. S. 242-250.
6. Kustrich L. O. (2016). Pidvyshchennya rivnya upravlinnya oborotnym kapitalom. Visnyk Khmel'nyts'koho natsional'noho universytetu [Increasing the level of working capital management. Bulletin of Khmelnytsky National University]. *Ekonomichni nauky*. № 3. S. 103-106.
7. Pel'tek L. V., Pysarenko S. M. (2018). Metodolohichni aspekty formuvannya systemy upravlinnya oborotnymy aktyvamy pidpryyemstva [Methodological aspects of formation of the system of management of current assets of the enterprise]. *Visnyk Zaporiz'koho natsional'noho universytetu*. № 1(5). S. 43-49.
8. Tanklevs'ka N. S. (2015). Perspektyvy rozvytku finansuvannya diyal'nosti ahrarnykh pidpryyemstv [Prospects for development of financing the activities of agricultural enterprises]. *Ahrosvit*. № 20. S. 72-77.
9. Podder'ohina A. M. Pidruchnyk Finansy pidpryyemstv [Textbook of Business Finance]. (2002). 3-e vyd. K.: KNEU, s. 465.
10. Tsarenko O. V. (2013). Formuvannya polityky upravlinnya oborotnymy aktyvamy [Formation of policy for management of current assets]. *Naukovyy visnyk Akademiyi munitsypal'noho upravlinnya: Seriya «EKOНОMІКА»*. Vypusk 1. S. 41-51.
11. Chubka O. (2013). Kharakterystyka pidkhodiv do formuvannya oborotnoho kapitalu promyslovykh pidpryyemstv [Characteristics of approaches to the formation of working capital of industrial enterprises]. *Ekonomichnyy analiz*. T. 12(4). S. 142-148.